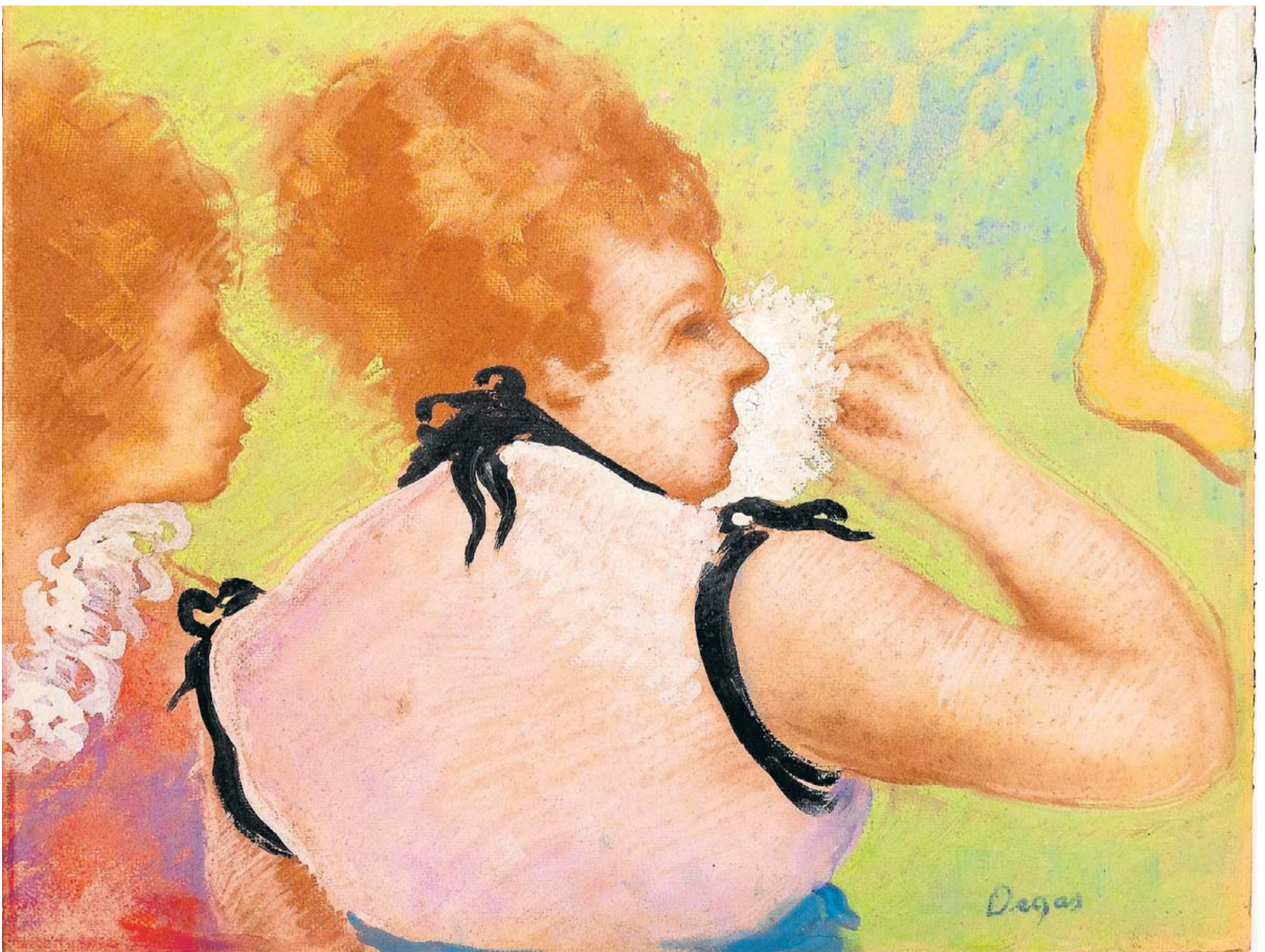

Pot un Degas valer menys de 1.000 euros?

Fa un mes que el mercat de l'art s'ha vist sacsejat per la reaparició del quadre 'Elogi del maquillatge', de l'artista impressionista francès

TEXT TONI VALL

En cinema, un *sleeper* és una pel·lícula d'èxit prolongat en taquilla, un film revelació que aguanta insospitadament en cartellera més enllà del més àvid dels pronòstics optimistes. En art és una altra cosa. És l'obra d'art que torna a la llum pública després d'anys dormint en lloc desconegut. Fa un mes que el mercat de l'art s'ha vist sacsejat per un possible *sleeper*. La reaparició del quadre *Elogi del maquillatge*, de l'artista impressionista Edgar Degas, ha sigut tota una sorpresa. Es va presentar el dia 28 del mes passat a l'Institut Francès de Madrid amb els honors de joia que torna a la vida i amb una història força fascinant al darrere. D'entrada, com ha tornat de les tenebres? Aquesta és la part més rocambolesca. El 6 de desembre del 2021 es va vendre a la web de col·leccionisme Todocolección per l'irrisori preu de 926 euros. L'autenticació a què l'ha sotmès el nou propietari –que es manté en l'anonimat– diu que és autèntic i que el seu preu de mercat podria rondar els deu milions d'euros. Els anteriors propietaris, hereus de l'industrial Joan Llonch Salas, mecenes, col·leccionista, president del Banc de Sabadell –que el va adquirir a principis dels anys quaranta–, dubtant severament de la seva autenticitat, el van posar a subhasta a la web a un preu de sortida tan testimonial i temerari com 1 euro. Una aposta valenta –no especialment temerària veient el preu final–, la de qui va endur-se el botí. Després, el procés de reconstrucció de la història, que tan bé va explicar Maria Palau en el seu article a *El Punt Avui* –el primer que va aparèixer sobre el cas– i que posteriorment altres mitjans hem reproduït.

La història és interessant. Sembla que el primer propietari del quadre va ser el dibuixant Julià Bastinos, que li va comprar a Degas per 3.000 francs l'any 1887 i el va traslladar al Caire en un dels seus viatges. L'obra va ser repatriada pel germà de Bastinos, l'editor i polític de nom Antoni. Les autoritats republicanes van confiscar el quadre l'any 1934 juntament amb una colla d'obres d'art propietat de la família, i el monestir de Pedralbes el va custodiar fins que el franquisme el va requisar: “*Recuperado al enemigo*”, és la clàssica etiqueta al dors d'aquest tipus de quadres que aquest també llueix. Amb la mort de Bastinos, va ser un veí seu, Francisco Mario Ricart,

qui es va encarregar del quadre i el va vendre, el 1940, a Joan Llonch Salas, els hereus del qual se'n van desprendre a preu de sortida 1 euro. Aquesta és la història oficial, autenticada per un grup d'experts: Michael Schulmann, autor d'un catàleg en línia de Degas; els historiadors Judith Urbano i Álvaro Pascual, i el consultor Joan Arjona. A criteri seu, el quadre és bo, és un Degas autèntic.

SOSPITES DE FALSIFICACIÓ I ROBATORI

Recentment, però, les ombres. L'historiador de l'art, medievalista i professor de la Universitat de Lleida Albert Velasco ha publicat l'11 d'aquest mes a *El Punt Avui* un article demolidor: “Personatges tèrbols, sospites de falsificació i robatori i, per reblar-ho, confiscacions i devolucions poc clares durant la Guerra Civil Espanyola han posat en entredit no només l'origen del Degas, sinó també la reputació acadèmica de qui n'havia avalat la traçabilitat i el pedigrí. Aquesta recerca alternativa ha demostrat com són d'importants els processos de documentació previs a la presentació d'una pintura en societat, ja que els petits detalls poden encimbellar-la o, directament, ensorrar-la. Per això, sempre és important envoltar-se de veritables experts. I sembla que l'espavilat que va adquirir el Degas per 926 euros no ho ha fet”.

També té els seus dubtes l'expert en art a qui consulto l'assumpte: “Sempre és un perill confondre els desitjos amb la realitat”, etziba. Aquest quadre, segons el seu criteri, no passaria els filtres d'autenticitat de cap fira d'art internacional i, encara menys, d'una sala de subhastes de primera com Christie's i Sotheby's. De cada cinquanta quadres *sleepers* que apareixen de tant en tant al món de l'art, amb prou feines se'n pot autenticar un. El més recent, el famós *Ecce Homo* de Caravaggio que avui penja al Museu del Prado i que va aparèixer fa tres anys en una sala de subhastes atribuït inicialment a un deixeble de José de Ribera. Un altre *sleeper* és el *Crist burlat*, la pintura del segle XIII de l'artista florentí Cimabue, trobada per casualitat a la cuina d'una anciana a la ciutat de Compaigne l'any 2019. Avui està exposat al Museu del Louvre, després que l'estat francès en bloquegés la venda en una subhasta en què va arribar al preu de 24 milions d'euros.

No són *sleepers* com potser ho és el quadre de Degas, però si un passeja una estona per l'apartat

EL CARAVAGGIO RESCATAT

L'*Ecce Homo* de Caravaggio va ocupar molts titulars a la premsa. L'obra va aparèixer fa tres anys en una subhasta falsament atribuït al cercle de José de Ribera. En gran, el quadre *Elogi del maquillatge*, de Degas.

Chema Moya_EFE

“Orientapreus” de Todocolección trobarà unes quantes joies venudes al llarg dels anys en aquest portal. Joies que van assolir preus molt superiors al de la suposada perla de l'Impressionisme. Per exemple, el quadre *Retrat de flor d'or*, del destacadíssim pintor i cartellista Josep Renau i Berenguer, venut pel gens menyspreable preu de 45.000 euros fa dos anys. Una xifra que encara és discreta per la vàlua de la peça. De fet, és la segona peça més cara venuda mai a la història de la web. La primera, el rècord dels rècords, és el *Liber Chronicarium*, un incunable del 1493 venut a finals del 2020 per 51.000 euros. Destaquen també els 39.600 euros pagats a finals de l'any passat pel quadre *Roser*, atribuït a Joaquín Sorolla. O anant uns anys enrere, el 2018 es va vendre a Todocolección un bonic paisatge de Joaquim Mir per 10.400 euros. “Són bons quadres, sobretot el de Renau, venuts a preus molt ajustats al preu de mercat, però en cap cas són *sleepers* ni cosa similar”, s'afanya a valorar l'expert consultat. Una mica més desproporcionat sembla el preu del quadre litogràfic de Joan Miró venut el 2021 per 11.340 euros, per molt que porti la signatura original del pintor i pertanyi a un tiratge de tan sols cinquanta exemplars.

Però a Todocolección no només s'han venut joies del món de l'art. També la literatura acumula uns quants *hits* pel que fa a preus de venda elevadíssims. La palma se l'enduen dos exemplars de la primera edició britànica (1859) de *L'origen de les espècies*, de Charles Darwin. Volums extremadament difícils de trobar i molt preuats pel seu valor editorial i bibliogràfic. Preu: 9.000 euros. La primera edició espanyola (1877) es va vendre el 2017 per un preu un pèl més econòmic: 4.500 euros. *L'Ulisses* de James Joyce, un clàssic entre els clàssics, cobejat per quantitat de col·leccionistes d'arreu del món, també ha passat per Todocolección. La primera edició francesa es va vendre fa dos anys per 8.600 euros. I acabem amb dues perles cultivades. La primera edició autografiada d'*En las orillas del Sar*, de Rosalía de Castro, per la qual es van pagar 2.900 euros. I un exemplar fabulós: es coneixen molt pocs llibres autografiats pel gran Miguel Hernández al llarg de la seva malauradament curtíssima vida. Un d'ells es va vendre a Todocolección fa dos anys. Una edició preciosa d'*El labrador de más aire* (1937), que en subhasta es va enfil·lar fins als 3.927 euros. ●